

търбва да добива българската младеж своето по-високо образование? Преодолѣло русофилското течение, начело на което стоелъ Априловъ. Много българчета почнали да отиватъ въ Русия, за да се учатъ въ тамошнитѣ училища. Руското правителство и славянофилскитѣ кръгове указвали нужното съдействие и материална подкрепа. И отъ втората половина на миналия вѣкъ числото на българскитѣ младежи, които желаели да получатъ образованието си въ рускитѣ учебни заведения, все повече нараствало. Разбира се, по тоя начинъ се извършвало и опознаване съ руската литература. Като се завръщали въ родината си, тѣзи български младежи пренасяли и съчинения на руски писатели. За да могатъ да се запознаятъ съ руската литература и младежитѣ, които добивали образованието си въ мѣстнитѣ, български училища, нѣкъдѣ у насъ се преподавалъ скришно и руски езикъ. По тоя начинъ се създаватъ благоприятни условия за мощно влияние на руската художествена литература върху зараждащата се българска. Интересно е да се отбележи, че въ това време, руската литература добила небивалъ разцвѣтъ въ лицето на Пушкина, Лермонтова и др., у насъ били по-вече известни рускитѣ писатели отъ старата епоха: Ломоносовъ, Державинъ, Карамзинъ. Ала отъ срѣдата на миналия вѣкъ Пушкинъ и писателитѣ отъ неговата школа станали не само познати на българскитѣ поети, но и тѣхни учители. Първи отъ нашитѣ видни писатели, които сж изпитали тѣхното влияние, били Петко Славейковъ и Добри Чинтуловъ, а следъ тѣхъ — Любенъ Каравеловъ, Христо Ботевъ и Иванъ Вазовъ; повлияла е върху тѣхъ, де по-слабо, де по-силно, и критиката на Бѣлински и на дейцитѣ около него. Върху нашитѣ писатели — обществени борци е оказала чувствително влияние и руската тенденциозна литература отъ 90 тѣ години на помнатия вѣкъ, така сжщо и критиката на Чернишевски, Добролюбовъ и Писаревъ. По-слабо е влиянието на руската художествена проза. Първиятъ нашъ белетристъ отъ предосвободителната епоха — Любенъ Каравеловъ се влияе най-вече отъ Гоголя. Подиръ освободението руската литература стана още по-известна у насъ, — когато се създадохъ свободни книжовни сношения съ Русия. Рускиятъ езикъ се въведе въ срѣднитѣ училища като учебенъ предметъ и дори престана да се смѣта за чуждъ. Младежитѣ, които следваха въ тѣзи

училища, изучаваха нѣкои предмети по руски учебници, поради липса на добри български. И кой интелигентенъ младежъ, билъ той и гимназистъ, не притежаваше вече въ оригиналъ по нѣколко съчинения отъ великитѣ руси писатели? Кой образованъ българинъ не знаеше колко-годе Пушкина, Лермонтова, Гоголя, Бѣлински, Чернишевски, Толстой, Тургенева, Достоевски и т. н.? Може да се каже, че всѣко крупно явление въ руския литературенъ животъ не минаваше незабелѣзано отъ българската интелигенция; всѣки новъ голѣмъ руски писателъ ставаше бързо популяренъ всрѣдъ нашата четеща публика (да посочимъ напримѣръ, случаитѣ съ Чехова, Максимъ Горки и Леонида Андреева). Рускиятъ езикъ и литература станаха въ най-ново време у насъ тѣй „свойски“, че въ нашия книжовенъ езикъ ее промѣкнаха сума русизми. Голѣмитѣ руски писатели, — кой по-вече, кой по-малко, — все упражняваха влияние както върху по-старитѣ, тѣй и върху по-младитѣ ни писатели презъ следосвободителната епоха.

Отъ западноевропейскитѣ езици най-познатъ е билъ у насъ — още преди Освобождението — французскиятъ, и още тогава името на Франция е било твърде популярно, дори нашиятъ народъ смѣта и досега последната за най-напреднала въ Европа; ала това се дължи не толкова на интересъ къмъ французската литература, колкото на международното значение на французския езикъ, на демократическитѣ движения въ поменатата страна и на славата най-вече на Наполеона I. Върху нашитѣ писатели отъ предосвободителната епоха, които сж купили да видятъ своя народъ освободенъ отъ робство, Франция е произвеждала обаяние главно съ революциитѣ си; тѣзи писатели сж се интересували повече отъ французската най-нова история, отколкото отъ французката художествена литература. Почувствително влияние на тая литература може да се отбележи у Добри Войниковъ (комедиитѣ на Молиера), у Ив. Вазовъ (поезията на Хюго, Бранже и др.) и у Ст. Михайловски. Подиръ Освобождението, макаръ познаването на французския езикъ у насъ да се засили било чрезъ преподаване въ училище, било чрезъ следване въ Франция, и макаръ, отъ друга страна, французскитѣ писатели да бѣха въ руски преводъ достъпни и на по-широката ни публика, пакъ влиянието на французската литература върху нашата не доби тая сила, която би се очак-